

Beslut om bildande av naturreservatet Lärjeåns dalgång i Göteborgs Stad

Beslutshandling

Beslut

- Stadsbyggnadsnämnden förklarar området som avgränsats på kartan i bilaga Beslutskartan som naturreservat. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.
- Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområde berörs inom reservatsområdet.
- Namnet ska vara **Naturreservatet Lärjeåns dalgång**. Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen (på land).
- Stadsbyggnadsnämnden fastställer skötselplanen för naturreservatets långsiktiga skötsel, bilaga 3. Beslutet fattas med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.

Naturreservatets syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara och utveckla ett värdefullt tätortsnära ravinlandskap med höga naturvärden, friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden. Ravinlandskapet innefattar vattenmiljöer, ravinlövsskogarna och de omgivande betesmarkerna.
- Bevara Lärjeåns naturvärden bland annat som värdefull livsmiljö för flodpärlmusslan samt reproduktionslokal för lax och havsöring.
- Bevara de karaktäristiska geologiska formationerna och de naturliga geologiska, hydrologiska och hydromorfologiska processerna, samt de biologiska värden som är knutna till dessa.
- Bevara och utveckla ädellövsskogar och lövrika blandskogar som är värdefulla både för den biologiska mångfalden och för rekreation, friluftsliv och natur- och kulturupplevelser.
- Gynna och bevara biologisk mångfald och hotade arter samt att utveckla de värdefulla livsmiljöer som arterna behöver.
- Bevara ett värdefullt kulturlandskap och en öppen landskapsbild.
- Bevara ett område som är attraktivt för friluftslivet och utveckla tillgängligheten med bland annat utblickar, sociala mötesplatser och naturupplevelser.
- Bevara de inom området förekommande naturtyperna och arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska nås genom att:

- Det geologiska landskapet och ravinmiljöer värnas och utvecklas, främst genom naturens egna processer genom småskred och meandring som skapar nya miljöer, där det är lämpligt utifrån naturvetenskapliga värden och säkerhet.

- Mark och vatten skyddas mot åtgärder och exploatering som motverkar områdets utpekade värden.
- Ängs- och betesmarker sköts så att deras värden finns kvar. Skötseln bör återupptas i igenväxande ängs- och betesmarker.
- Vattenmiljöerna med sina ekologiskt funktionella kantzoner vårdas och restaureras så att bland annat öring, flodpärlmussla och lax gynnas.
- Ädellövskogar och lövskogar gynnas genom riktad naturvårdskötsel eller genom fri utveckling.
- Barrskogar förvaltas med naturvårdande skötsel för att gynna ökat lövinslag.
- Kulturhistoriska lämningar, andra kulturhistoriska värden och utblickar över landskapet sköts och tillgängliggörs.
- Delar av reservatet görs tillgängligt för friluftslivet på ett varsamt sätt.

Skälen för beslutet

Lärjeån har grävt sig ner i de tjocka lagren med lera som finns i sprickdalgången och skapat raviner där värdefulla ädellövskogar växer om vartannat med gräsklädda betesmarker. Vid Lärjeåns dalgång nedströms Ytterstad finns ett område av stort geovetenskapligt intresse, med ett välutbildat och vackert ravinlandskap med meandrande vattendrag. Strandsluttningarna är på vissa ställen mer än 20 meter höga. Dalgången har en mycket tilltalande landskapsbild som är beroende av fortsatt bete av betesmarkerna. Genom sin öppenhet framhäver odlingslandskap de intressanta och värdefulla geologiska och naturgeografiska formerna. Området har en lång agrarhistorisk kontinuitet. Åns meandring och gamla skredärr har skapat värdefulla småvatten i landskapet. Artrikedomen kring Lärjeån är stor med många ovanliga och hotade arter.

Delar av naturreservatet ingår i Natura 2000 - området Lärjeån (SE0520167). Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefull natur som syftar till att bevara och skydda den biologiska mångfalden i ett europeiskt perspektiv. I reservatet finns ett flertal naturtyper och arter som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv. Av dessa är Natura 2000-områdets värdefulla reproduktionsområde för lax, öring och flodpärlmussla samt de artrika ädellövskogarna och betesmarkerna prioriterade bevarandevärden. I naturreservatet finns ett flertal av Skogsstyrelsens utpekade nyckelbiotoper. Reservatet ingår i både riksintresse naturvård och riksintresse friluftsliv. Ett regionalt värdefullt odlingslandskap finns i de mellersta delarna kring Gunnilse.

Dalgången och de omgivande skogsområdena är populära friluftsområden, som erbjuder ett vackert och varierat landskap med lövskog med stor mångfald, vatten och stora öppna områden med vackra landskapslinjer och låg bullernivå. Reservatet erbjuder en stor bredd av aktiviteter, bland annat promenader, vandring, utblickar, ridning och fiske. Delar av reservatet ligger tätortsnära och har en stor betydelse för närrekreation. Lärjeån och dess omgivningar passar mycket bra för pedagogiska aktiviteter. Här finns många möjligheter att utforska växter, djur och svampar i olika miljöer såsom skog, vatten och i kulturlandskapet.

Prioriterade naturmiljöer i naturreservatet är ädellövskogar, ravinmiljöer, betesmarker och sumpskogar. De prioriterade vattenmiljöerna är vattendragen, dammar och våtmarker. Prioriterade arter knutna till vatten- och ravinmiljöerna är öring, lax, flodpärlmussla,

källkvicklöpande, tvåtandad spolsnäcka och smal dammsnäcka. Vedlevande insekter och vedlevande svampar är prioriterade artgrupper. De finns goda förutsättningar för dessa artgrupper inom reservatet, tack vare den höga mängden död ved i ravinlövsskogarna. Kungsfiskare, mindre hackspett, stare och rovfåglar är prioriterade fågelarter. Ett värdefullt kulturlandskap och en öppen landskapsbild med utblickar och vattenkontakt är prioriterat i naturreservatet. Ett öppet landskap är en viktig förutsättning för att framhäva de intressanta geologiska och naturgeografiska formerna. Ett rörligt friluftsliv, mötesplatser för naturpedagogik och integration är också prioriterade bevarandevärden inom reservatet.

Några av de åtgärder som kan påverka området negativt är samhälls- och vägbyggande i olika former. Upphörande av bete eller igenväxning av landskapet är bland annat ett hot mot det öppna landskapet och mot jordbruksfåglar. Upplag och massor av storskalig och industriell karaktär kan vara ett hot mot att se och uppleva ravinmiljöerna. Hot mot skogarna är alla former av produktionsinriktat skogsbruk och åtgärder som förändrar hydrologin till exempel dikning. Häftiga skyfall och dagvattenflöden kan orsaka erosionsproblem i vattendragen. Lärjeån påverkas av uppsläpp från bland annat dagvatten (urbana ytor) och från jord- och skogsbruk. Ett ökat friluftsliv inom reservatet kan leda till ökat slitage och nedskräpning. Det kommer krävas åtgärder för att hålla leder och anläggningar för friluftslivet i bra skick. På flera platser i reservatet riskerar leder och gångbroar över vattendragen att skadas av höga vattenflöden och erosion. I lokal skala är området känsligt för ytterligare barriär-, karaktärs- och sambandseffekter för människor, djur och växter som genom ny infrastruktur och bebyggelse inte är anpassad till landskapets småskalighet och variation. Särskilt känsligt är ett spridningsstråk för arter knutna till ädellövskog i västra delen av Lärjeåns dalgång. Ekologiskt råder det en hög känslighet för ytterligare fragmentering i den västra delen av Lärjeåns dalgång med omgivande höjdområden. Detta eftersom stora delar av höjdområdena är exploaterade (Rannebergen/Angered och Kortedala/ Bergsjön) och att dalgången här blir en trång och hårt exploaterad flaskhals. Detta sammanfaller med de högsta ekologiska värdena i Lärjeåns dalgång.

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturreservatet Lärjeåns dalgång
NVR id:	2057127
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Göteborg
Lägesbeskrivning:	Östra Göteborg, intill Angered, Hjällbo och Olofstorp
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga X)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga X)</i>
Areal (ha):	765 ha
Förvaltare:	Göteborgs Stad
Natura 2000-beteckning	SE0520167 Lärjeån

Naturgeografisk region:	Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap, södra Västergötlands sprickdalsområde
-------------------------	---

Ärendets handläggning

Göteborgs kommunfullmäktige beslöt den 8 september 1988 att uppdra åt Stadsbyggnadsnämnden att, i samarbete med berörda nämnder samt länsstyrelsen, ta fram ett förslag till gränser och bestämmelser för naturskydd i Lärjeåns dalgång. I Göteborgs översiktsplan från 1993 anges att Lärjeåns dalgång har brukningsvärd jordbruksmark med särskilt stora värden för natur- och kulturvård och friluftsliv och i den reviderade översiktsplanen från 1999 är Lärjeåns dalgång utpekad som ett område med särskilt stora värden avseende på naturmiljö, friluftsliv och kulturmiljö och delar av området är värdefullt för landskapsbilden. Området föreslås i denna översiktsplan att bli ett kommunalt naturreservat.

1998 beslöt Stadsbyggnadsnämnden att ge i uppdrag till Stadsbyggnadskontoret att ställa ut förslaget samt att skicka ut förslaget på remiss. Ett beslut med tillhörande föreskrifter var färdiga i maj 2000. I juni 2000 bordlades ärendet i Stadsbyggnadsnämnden. I december 2009 fick kontoret ett förnyat uppdrag att upprätta förslag till naturreservat för Lärjeåns dalgång. Under 2012 fick en konsult i uppdrag att ta fram förslag på skötselområden, genomföra naturinventeringar, samt GIS-arbete. Konsulten finansierades genom medel från ett LONA-projekt där Stadsbyggnadskontoret var projektledare. Under hösten 2017 hölls informationsmöten med markägare i de östra delarna av området. Förslag till föreskrifter, skötselplan och andra handlingar reviderades och reservatsgränsen sågs över. Dessa underlag togs fram i nära samarbete med berörda förvaltningar och i samråd med Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Under hösten 2019 skickades ett förslag till beslut och skötselplan ut till sakägare med förläggande om att yttra sig, samt remiss till berörda föreningar, organisationer och myndigheter. Utifrån de remissvar som inkom reviderades förslaget till beslut, reservatsgränsen samt skötselplanen. Stadsbyggnadsnämnden bedömde att de justeringar som gjorts av föreskrifter, reservatsgräns och skötselplan efter remissen 2019, var så pass omfattande att de krävde en ny remissrunda.

Under sommaren och hösten 2022 skickades ett nytt förslag ut på remiss. Samtliga berörda mark- och sakägare, har förelagts enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Lantmäterimyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Trafikverket, Statens geotekniska institut, Vattenfall,

Förslaget har dessutom remitterats till berörda kommunala nämnder och bolag, Lerums kommun, Partille kommun, Business region Göteborg, Göteborgsregionen (GR), Västra Götaland regionen Naturförvaltningen och Västarvet, Lantbrukarnas riksförbund, Naturskyddsföreningen i Göteborg, Göteborgs ornitologiska förening, Göteborgs spårvägar, Bergum-Gunnilse utveckling, Skogssällskapet, Göteborgs stigcyklister, Storås ridklubb, Lerjedalens golfklubb BK, Göta lejon – bågskytte, Angereds bågskyttar, Göta älvs vattenråd, Sportfiskarna samt Friluftsförbundet.

Inför att förslaget gick ut på remiss har stadsbyggnadsförvaltningen genomfört dialogmöten med privata fastighetsägare, jordbruksarrendatorer samt verksamma föreningar och organisationer.

Inkomna synpunkter

32 yttrande har inkommit över förslaget till naturreservat.

Miljö- och klimatnämnden avstyrkte förslaget. Fastighetsnämnden tillstyrkte förslaget under förutsättning att beslutet om inrättade av naturreservat tas av Kommunfullmäktige samt att ett antal av deras synpunkter beaktas. Lantbrukarnas riksförbud, Gråbacka samfällighetsförening samt Bergum- Gunnilse utveckling var i sin yttrande negativa till reservatets storlek.

De som har uttalat sig positiva till är bland annat: Länsstyrelsen i Västra Götaland, Havs- och vattenmyndigheten, Västra Götalandsregion Förvaltningen för kulturutveckling samt Naturskyddsföreningen.

Inkomna synpunkter har både varit positiva och negativa. De inkomna yttrandena samt stadsbyggnadsförvaltningens kommentar framgår av bilaga 5.

Beskrivning av naturreservatet

Naturreservatet ligger i den nordöstra delen av Göteborgs kommun och utgörs av en mäktig sprickdalgång i väst - östlig riktning, som sträcker sig från centrala Göteborg till Mjörnsänkan i Alingsås. Landskapsbilden är storslagen med stora öppna odlade ytor genombrutna av de nedskurna vattendragen. Dalgången är för Göteborgsområdet ett ovanligt vidsträckt landskap. I den öppna lerdalen höjer sig små distinkta kullar. Ravinlandskapet är geologiskt värdefullt med meandrande vattendrag, korvsjöar och flera olika skredtyper. Risker är jordskred i dalgången är den största västra Sverige.

Ridåer av lövträd och lövskogsdungar finns utspridda i dalen. Den bördiga odlingsmarken omges av skogsklädda höjder där skogsbryn och sluttningar skapar rum i landskapet. I reservatet finns flera betesmarker med lång beteskontinuitet som innehåller värdefulla flora. På flera håll har boskap bildat så kallade färdstigar, stigar eller terrasser som ligger parallellt med höjdkurvorna, på slänterna ner mot ån. Dessa bidrar till landskapets estetiska värde. I den västra delen av reservatet är andelen lövskog stor och de mest artrika naturmiljöerna utgörs av ädellövskogar och sumpskogar som främst finns i raviner mot vattendragen.

Ädellövskogarna växer på den näringsrika lerjorden i slänterna och domineras av ask, alm, skogslind, ek och hassel. Närmast vattnet växer på många platser sumpskogar, som domineras av al med höga botaniska värden. Inom reservatet finns kommunens största lindskog samt värdefulla hassellundar. I lövskogarna är det ganska gott om död ved i form av lågor, boträd och torrträd, vilket gynnar många arter. Lärjeån, biflödena och andra källpåverkade marker bidrar tillsammans till en hög luftfuktighet och god vattentillgång i flera av skogarna. Det finns rikligt med grova träd, värdefull kryptogamflora och mycket mossor som täcker träd och stenar. De flesta av skogarna är naturligt uppkomna och endast små partier har troligen växt upp på tidigare hävdad mark. Sedimenten i dalgången är utpräglat rasbenägna vilket är en av de naturliga störningar som är viktiga för utvecklingen av skogens naturvärden. Ädellövskogarna och lövskogarna hyser en artrik kärlväxt- och kryptogamflora (ormbunksväxter, mossor, lavar och alger). Svampsamhället i lövskogsraviner är rikt med flera rödlistade arter. Artrikedomen av

landmollusker och insekter är också stor. Dalgången har betydelse som häckningsområde och som rast- och övervintringsområde för fågelarter. Lärjeån och flera av biflödena är viktiga lekområden för lax, havsöring och stationär öring. Här finns även ål och ett hotat bestånd av flodpärlmussla. Vattendragets naturliga meandring genom leran har skapat flera korvsjöar. Den rika förekomsten av småvatten är betydelsefull för flera arter.

Kulturmiljö

Fornlämningar är relativt få i Gunnilseområdet. De flesta lämningarna utgörs av objekt från historisk tid såsom minnesstenar och brolämningar. De flesta förhistoriska fornlämningarna ligger längs Gunnilsevägen och Gråbovägen. De visar en lång kontinuitet i odlingslandskapet från cirka 3000 f.Kr. till cirka 1000 e.Kr.

Gunnilse by var väl etablerad under 1500-talet. Den äldre jordbruksrelaterade bebyggelsen är placerad intill höjder ute i dalen. Vid laga skifte fick byarnas bebyggelse en mer utspridd placering och idag uppfattas inte gränsen mellan byarna utan landskapet på södra sidan om Lärjeån och norra sodan om Gråbovägen uppfattas som en enhet. Under 1800-talets senare del började jordbruksbygden i Angered att förändras. 1899 drogs Västgötabanan genom socken. Stationer med stationshus av trä byggdes bland annat i Gunnilse. Västgötabanan lades ner 1967. Den före detta stationen och den gamla banvallen har lokalhistoriskt värde och området är ett intressant exempel på en stationsmiljö från början av 1900-talet. Spåren i landskapet efter Västgötabanan påminner om de tidigare kommunikationslederna.

Lärjeholms gård, nära mynningen till Göta älv, hörde till en av de mest framträdande gårdarna i socknen. Gården är känd sedan 1400-talet. Parken beskrivs 1739 som en vacker anläggning med allé, lusthus, blomster- och fruktträdgårdar samt stora uppgrävda fiskdammar. Parken anlades i engelsk stil där ån var ett viktigt inslag. Idag finns rester av den gamla trädgården kvar och öster om gården finns en välvd stenbro. Huvudbyggnaden är byggnadsminnesförklarad.

Friluftsliv

Lärjeåns dalgång ligger i den nordöstra delen av Göteborgs stad och är ett populärt friluftsområde som har ett stort värde för friluftslivet. Delar av dalgången ligger tätortsnära och är ett rekreativt område för närboende och som utflyktsmål för allmänheten. Lärjeleden är en 7,5 kilometer lång vandringsled, som sträcker sig från Lärjeholm i sydväst till ett stycke bortom Angereds centrum. Leden förbinder flera stadsdelar med varandra. Det finns leder andra leder inom reservatet. Bohusleden är en populär vandringled som passerar dalgången vid Gunnilse och det går att ansluta till Bohusleden från Lärjeleden. Pilgrimsleden ansluter till Lärjeleden via Kortedala och fortsätter upp till Vättlefjäll. Den gamla tågbanan är idag ett stråk för gående, cyklande och ridande. För att underlätta för friluftslivet finns ett flertal stigar, trappor, informationsskyltar samt i dagsläget ett 25-tal broar.

I Lärjeåns dalgång finns tre större entréer som ligger vid Angereds stadspark, Angereds gård och Lärjeåns trädgårdar. Det finns även flera mindre entréer till reservatet. Vid motionsanläggningen Geråshallen, som ligger i direkt anslutning till naturreservat, finns gångvägar och elljusspår. På Angereds gårds, som ägs av Göteborgs stad, bedriver sedan 2018 Västra Götalandsregionen vuxenutbildning inom bland annat agroforestry och skötsel av park- och trädgårdsmiljöer. Fokus för skolan är också att arbeta med integration. Storås ridklubb ligger också i anslutning till reservatet och här finns det möjlighet för barn och vuxna att rida utmed anlagda ridvägar i reservatet. Lärjeån är också ett populärt vattendrag för sportfiskare. Sportfiskarna i Göteborg förvaltar fisket i ån på uppdrag av Göteborg stad. Området runt Lärjeholmsdammen är ett lättillgängligt område och en populär fiskeplats för sportfiskare.

Vattendomar

Lärjeån är nödvattentäkt för Göteborgs stads vattenförsörjning, vilket innebär att det finns möjlighet att ta råvatten från Lärjeån för dricksvattenproduktion om råvattenuttag från Göta Älv och Delsjöarna inte är möjlig. Göteborgs kommun har i flera vattendomar från 1949 och framåt erhållit rätt att använda Lärjeån som nödvattentäkt, vilket utgör ett tungt allmänintresse i vattensystemet. Det maximala uttaget får vara 1,75 kubikmeter/s, dock inte mera än den tillrinnande vattenmängden. Det betyder att flödet nedströms Lärjeholmsdammen kan, beroende på eventuellt läckage, gå ner mot noll vid dessa tillfällen. Som stöd har man också rätt att reglera ett antal sjöar i avrinningsområdet, nämligen källsjöarna till biflödena Mölnebacken, Hultabäcken och Kvarnabäcken. Till vart och ett av de två förstnämnda vattendragen ska ett minimiflöde på 10 l/s tappas genom ett rör, medan storleken av avtappningen genom dammens utskov ska betingas av det vid varje tillfälle rådande vattenståndet i sjösystemet.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Stadsbyggnadsnämndens motivering

Lärjeåns dalgång är utpekad som lämpligt för reservatsbildning i *Program för skydd av tätortsnära naturområden i Göteborgsregionen (2013)*. Programmet har tagits fram av Länsstyrelsen i Västra Götalands län i samarbete med kommunerna i Göteborgsregionen. I rapporten redovisas ett antal områden i Göteborgsregionen som bör ges ett varaktigt skydd genom naturreservatsbildning. Bakgrunden till uppdraget finns bland annat beskriven i skrivelsen *En samlad naturvårdspolitik* som regeringen överlämnade till riksdagen 2002. I denna framhåller regeringen att det starka exploateringstrycket i framför allt storstadsregionerna gör att de för friluftsliv och naturvård viktigaste mark- och vattenområdena bör ges ett starkt och långsiktigt skydd, främst som naturreservat. Kvaliteter som lyfts fram för Lärjeån är mycket höga upplevelsekvaliteter knutna till ett vackert och varierat landskap med lövskog med stor mångfald, vatten och stora öppna områden med vackra landskapslinjer och låg bullernivå. I översiktsplanen är Lärjeåns dalgång utpekad som *värdefulla natur- och friluftsområden*. Delar av det föreslagna naturreservatet är utpekad som *kust och landsbygd*.

Inrättande av naturreservat är det enskilt viktigaste och vanligaste instrumentet för att genomföra det skydd som behövs i Natura 2000-områden. De nyckelbiotoper som ligger inom reservatet kan genom reservatsbildningen nu skyddas. Reservatsbildningen bidrar till att uppfylla flera av de nationella, regionala och lokala miljömålen. Inrättandet av naturreservatet bidrar till att verkställa den Nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer med höga natur- och kulturvärden.

Bildandet av naturreservatet bidrar till att trygga tillgången på ekosystemtjänster, exempelvis vattenutjämning, bevarandet av vilda arters genetiska resurser och livsmiljöer, lokal klimatreglering och naturupplevelser, vilket i sin tur genererar bättre hälsa och välbefinnande i samhället.

Det är av största vikt att bevara, vårda och utveckla områdets natur- och kulturvärden samt att se till att delar av området även fortsättningsvis är tillgängligt för besökare. Genom att Göteborg bildar ett naturreservat med reglerande föreskrifter kan området skyddas från exploatering och negativ påverkan i form av bland annat byggnation, exploatering för samhälls- och vägbyggande i olika former, produktionsinriktat skogsbruk med mera.

Naturreseptatet säkrat det långsiktiga bevarandet av området genom en naturvårdsförvaltning som gynnar de utpekade värdena. Skötselplanen ger befogenheter och möjlighet att rikta resurser till anläggningar och skötsel som krävs för att bevara och förstärka områdets värden. Barnens perspektiv, information och naturpedagogik kan lyftas. Friluftslivet kan underlättas och målpunkter och sociala mötesplatser skapas där människor på ett naturligt sätt träffas över såväl generationsgränser som kulturella och sociala gränser.

Reservatets föreskrifter

På grund av hur Stadens reglementen är utformade kan Stadsbyggnadsnämnden fatta beslutat om att inrätta ett naturreseptat, med reservatets avgränsning och syftet med reservatsbildningen. Stadsmiljönämnden kommer att fatta ett separat beslutat föreskrifter för naturreseptat. Beslutet om att inrätta ett naturreseptat och beslutet om föreskrifterna ska ses som en helhet. Beslutshandlingen, reservatets avgränsning och föreskrifterna måste läsa tillsammans.

Föreskrifterna är de särskilda regler som gäller i reservatet. Det behövs för att ge området det skydd och den skötsel som krävs för att syftet ska kunna uppnås. I det har avsnittet motiverats, förklaras och förtydligas de föreskrifter som annars kan vara svåra att förstå. Inom reservatet pågår frukt- och grönsaksodling och djurhållning. Föreskrifterna har anpassats för att inte försvåra för dessa verksamheter.

Samhällsviktiga funktioner

Inom och i anslutning till naturreseptatet finns ett flertal samhällsviktiga funktioner, såsom nödvattentäkt, infrastruktur samt vatten-/gas- och elledningat. Lärjeån är en nödvattentäkt för Göteborg stad (i de lägen då vatten inte kan tas från Göta älv eller Delsjöarna). Alla dessa samhällsviktiga funktioner behöver kunna utvecklas inom och i anslutning till reservatet. Det kan vara nya elledningar, nya ledningar för vatten och avlopp samt skredsäkring av väg och järnväg. Ansökan om tillstånd för dessa typer av nya anläggningar behöver passera stadsbyggnadsnämnden. De ovan nämnda funktionerna ses som ett tungt allmänt intresse och det är prioriterat att dessa ska kunna genomföras i reservatet. Tillstånden kan förens med villkor som styr hur, när och var åtgärder får ske. Villkoren sätts för att undvika skador eller negativa påverkan på de värden som reservatet ska skydda.

Reservatets gränser

Vid avgränsningen av naturreseptatet har utgångspunkterna varit bevarande av skyddsvärda livsmiljöer och ett värdefullt tätortsnära ravinlandskap med höga naturvärden, friluftslivsvärden och kulturhistoriska värden. Utgångspunkten har varit att så mycket av Natur 2000-området som möjligt ska ingå i reservatet. En del av Natura 2000-områden vid väg 190 ingår inte i förslaget till naturreseptat. Målsättningen är att delar av detta område ska läggas till naturreseptatet, men det kommer att hanteras efter att reservatet är bildat.

I vissa delar har gränsdragningen anpassats för att reservatsgränsen inte ska gå för nära bostadshus. Vid platser där privata fastigheter ligger i direkt anslutning till naturreseptat, ingår inte redan ianspråktagna tomtmark i reservatet.

Där reservatsgränsen följer vattendrag vid Lärjeån och vid mindre vattendrag följer reservatsgränsen i det som är strandkant. Där reservatsgränsen är dragen mellan åkermarker och betesmarker, ingår betesmarkerna i reservatet och åkern ligger utanför reservatsgränsen.

Detaljplaner och områdesbestämmelser

Detaljplan för golfbana i Angered (480K-II-3774)

Naturreseptatet berör endast Bingaredsbäcken och reservatet ska inte utgöra ett hinder för golfklubbens verksamhet enligt detaljplanen. Största delen av kvartersmarken som berörs av naturreseptatet anger golf och på dessa delar får inte marken bebyggas. En bit av bäcken vid väg 190 ligger inom ett område där planen anger att marken ska vara tillgänglig för underjordiska ledningar. Naturreseptatet bedöms inte utgöra hinder mot att underjordiska ledningar ska vara tillgängliga. Naturreseptatet berör här endast Bingaredsbäcken och ravinen.

Detaljplan för industriområde vid Alelyckan (1480K-II-3678)

Stadsbyggnadsnämnden har gjort bedömningen att den delar av detaljplanen som ingår i reservatet inte strider mot syftet med reservatet. Inom detaljplanen finns ledningsrätter och en bilväg. I naturreseptatets föreskrifter finns undantag för reparation, underhåll och ombyggnad av befintliga nedgrävda ledningar och befintliga luftledningar med tillhörande anläggningar. Vid förnyelse av ledningar inom befintlig ledningsrätt. Vid arbete inom vägområde i syfte att underhålla eller reparera väg eller vid drift, underhåll och bibehållande av konstruktioner som avser vägar, vägområde, broar samt till vägarna hörande konstruktioner, anläggningar och väganordningar (tex vägmärken).

Övriga detaljplaner

I reservatet finns, utöver de uppräknade planerna, även ytterligare ett antal naturområden som ingår i detaljplaner. De delar som ingår i naturreseptatet har beteckning "natur" eller "allmän plats park". Stadsbyggnadsnämnden har bedömt att naturreseptatet inte strider mot de delarna av detaljplanerna som ingår i reservatet. I dessa delar bedöms reservatet vara förenligt med detaljplanerna och med 7 kap 8 § miljöbalken.

Miljömål

Naturreseptatet utgör ett led i arbetet att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar, *Ett rikt odlingslandskap*, *Myllrande våtmarker*, *Levande sjöar och vattendrag* *Ett rikt växt- och djurliv* och *God bebyggd miljö*. Reservatet stärker även möjligheterna att nå det nationella friluftsmålet *Tillgänglig natur för friluftsliv* genom att områdets upplevelsevärden bevaras och utvecklas.

Reservatsbildningen bidrar till att uppfylla delmålet: skydda arters livsmiljöer så att naturvärdena utvecklas, i Göteborgs stads miljö- och klimatprogram 2021–2030.

Beslutets förenlighet med riksintresse, planer och områdesbestämmelser

Beslutet går i linje med gällande översiktsplan för Göteborgs Stad, som anger att naturreseptat ska inrättas för det aktuella området. Det är också markerat som ett område med stora värden för natur, kultur, friluftsliv och landskap.

Lärjeån och delar av det omgivande landskapet är av riksintresse för naturvård (SE0520167 Lärjeån). Större delar av reservatet ligger inom riksintresse för friluftslivet (FO 28). Majoriteten kkv Natura 2000-området Lärjeån (SE0520167) ingår i naturreseptatet. Skogsstyrelsen har pekat ett flertal nyckelbiotoper inom reservatet.

Lärjeån och Mölnesjön omfattas av strandskydd, vilket betyder att 100 - 200 meter från strandkanten är strandskyddad. Området norr om Göteborgs råvattenintag i Lärjeholm, omfattas

av vattenskyddsområde för Göta älv, enligt miljöbalken 7 kap 21 §. Det inkluderar bland annat Lärjeåns utlopp och Lärjeholm. Området kring råvattenintaget och Lärjeholm är även riksintresse för dricksvattenförsörjning.

Intresseprövning

I samband med att ett naturreservat bildas ska en intresseprövning göras enligt 7 kap. 25 § miljöbalken; ”Vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.”

Avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen har skett i samband med bildandet av naturreservatet. En avvägning har skett i varje enskilt fall och stadsbyggnadsnämnden bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Nämnden finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressena i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Det allmänna intresset bedöms alltså väga tyngre än de enskilda intressena i respektive fall. Val av område, områdets avgränsning och föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. Föreskrifterna är avsedda att begränsa skador på mark och vatten samt djur- och växtlivet men de har även anpassats så den pågående markanvändningen kan fortgå på samma sätt som innan reservatsbildningen.

Stadsbyggnadsnämnden bedömer vidare att pågående markanvändningen inte försvåras avsevärt då föreskrifterna har anpassats så att den pågående markanvändningen kan fortgå på samma sätt som innan reservatsbildningen

Även vid beaktande av proportionalitetsprincipen bedömer stadsbyggnadsnämnden att de privata markerna ska ingå i naturreservatet eftersom dessa marker ingår i det värdefulla, skyddsvärda ravinlandskapet som är syftet med reservatsbildningen.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Utöver vad som anges i föreskrifterna så gäller allemansrätten i naturreservatet.

Om det finns särskilda skäl får stadsbyggnadsnämnden medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Stadsbyggnadsnämnden helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

Länsstyrelsen kommer även efter reservatets bildande att pröva och ha tillsyn på strandskydd inom de delar av naturreservatet där det även är Natura 2000-området. Prövning och tillsyn i Natura 2000-frågor hanteras även fortsättningsvis av Länsstyrelsen.

Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl får stadsbyggnadsnämnden medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Göteborgs stad helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken).

Rätten att bruka betesmarker

Detta beslut fråntar inte markägarna eller jordarendatorerna deras rätt att bedriva betesdrift så länge verksamheten inte strider mot A-föreskrifterna. Detta beslut innebär inte heller någon ansvarsförpliktelse gentemot markägarna att bedriva betesdrift. Det är ytterst Göteborg stad som via B-föreskrifterna ansvarar för att syftet med naturreservatet uppnås. Arrendatorn ska följa de villkoren som står i arrendeavtalen. Utöver dessa villkor kan inte arrendator bli skyldig att bekosta åtgärder eller arbeten i naturreservatet.

Tillsyn i reservatet

Miljö- och klimatnämnden ansvarar för tillsynsuppgifter enligt nuvarande reglemente. Nämnden ansvarar för den operativa tillsynen i kommunala naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen har tillsyn av strandskyddet inom de delar av reservatet som ingår i Natura 2000-området.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, till exempel följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd från länsstyrelsen.
- Miljöbalkens bestämmelser om strandskydd, vattenverksamhet och artskydd.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen.
- Enligt Fiskeriverkets föreskrifter för fiske i Skagerak och Kattegatt och Östersjön (FIFS 2004:36) råder särskilda fiskeregler, bland annat för fisket efter lax, öring och ål.
- Regler om körning i terräng finns i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Kulturmiljölagen.
- Lag om att tillsyn över hundar och katter. Under tiden den 1 mars-20 augusti skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

Ansvar och översyn

Göteborgs stad har övergripande ansvar för de naturreservat som beslutas av staden. Ansvaret fördelas via reglementen för stadens olika nämnder, som har olika ansvarsområden.

En översyn av beslut, föreskrifter och skötselplan – främst skötselåtgärder – bör göras vid behov eller inom 10 år. Behovet av översyn kan påtalas av Stadsbyggnadsnämnden/ Stadsbyggnadsförvaltningen men även av övriga berörda nämnder/förvaltningar.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Naturresevatets gränser märks ut i terrängen genom Göteborgs stads försorg.
- Förvaltare är Göteborgs stad. Förvaltningen ska ske i samverkan med berörda markägare och arrendatorer.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställs av Stadsbyggnadsnämnden. Skötselplanen ska ligga som grund för naturresevatets skötsel och ska vid behov revideras.

Kungörelse

Beslutet har kungjorts i Post- och inrikestidningar och Göteborgs-Posten. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen var införd i tidningen. Beslutet vinner laga kraft tre veckor efter att sakägare fått del av beslutet och om beslutet inte överklagas. De ordningsföreskrifter som riktar sig mot allmänheten, det vill säga föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, träder dock i kraft den dag som framgår av kungörelsen och gäller omedelbart även om beslutet överklagas

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen, se bilaga 6.

För stadsbyggnadsförvaltningen

Jenny Adler

Avdelningschef

Emma Svensson

Handläggare
